

3. Προληπτικά μέτρα

Για τη συνύπαρξη των ανθρώπινων δραστηριοτήτων με τα μεγάλα σαρκοφάγα, είναι απαραίτητο οι άνθρωποι να λαμβάνουν συγκεκριμένα μέτρα προστασίας για τη διαφύλαξη της παρουσίας τους. Τα προληπτικά μέτρα έχουν ως σκοπό τη μείωση, ακόμα και την αποφυγή των ζημιών. Αυτό οδηγεί σε μειωμένες συγκρούσεις με τα μεγάλα σαρκοφάγα και τελικά στην επιδιωκόμενη ομαλή συνύπαρξη με είδη που έχουν μεγάλη σημασία για την οικολογική ισορροπία και την υγεία.

A. Σκύλοι φύλαξης κοπαδιών

Ο Ελληνικός Ποιμενικός σκύλος χρησιμοποιείται με μεγάλη επιτυχία για τη φύλαξη των κοπαδιών εδώ και χιλιάδες χρόνια. Έχοντας εξελιχθεί παράλληλα με τους παραδοσιακούς τρόπους κτηνοτροφίας και το ελληνικό φυσικό περιβάλλον, έχει αποκτήσει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που τον κάνουν έναν αποτελεσματικό φύλακα.

Οι βασικές προϋποθέσεις για τη σωστή φύλαξη του κοπαδιού είναι:

- Η απόκτηση ατόμων της φυλής με καλά χαρακτηριστικά και ο επαρκής αριθμός τους.
- Η σωστή εκπαίδευση από τον κτηνοτρόφο και τα άλλα σκυλιά του κοπαδιού.
- Η κατάλληλη διατροφή του σκύλου. Ένα πεινασμένο και αδύναμο ζώο δε μπορεί να φυλάξει καλά.
- Η σωστή κτηνιατρική περίθαλψη εγγυάται υγιή και δραστήρια σκυλιά.
- Η διατήρηση της φυλετικής καθαρότητας των σκύλων με την αποφυγή ζευγαρώματος με ακατάλληλα άτομα.

B. Ηλεκτροφόρες Περιφράξεις

Οι ηλεκτροφόρες περιφράξεις έχουν αποδειχθεί εξαιρετικά αποτελεσματικές στην προστασία ζώων, καλλιέργειών και μελισσιών.

Τα πλεονεκτήματά τους συνοψίζονται παρακάτω:

- Μικρή σχετικά επένδυση. Εφάπαξ έξοδο.
- Ελάχιστο κόστος συντήρησης.
- Δυνατότητα μετακίνησης και επανατοποθέτησης.
- Ενεργειακή αυτονομία, χωρίς εξωτερική πηγή ηλεκτρικού ρεύματος.
- 100% αποτελεσματικότητα αν τηρούνται οι προδιαγραφές εγκατάστασης και συντήρησης.
- Εντελώς ακίνδυνες για τον άνθρωπο και τα ζώα.

Σημαντικές πληροφορίες αποτελεσματικής χρήσης των ηλεκτροφόρων περιφράξεων:

Αποφύγετε τις μεγάλες αποστάσεις μεταξύ του χαμηλότερου σύρματος και του εδάφους. Ελέγχετε τακτικά τη φόρτιση της μπαταρίας καθώς και την ισχύ του παλμού του φράχτη. Σταθεροποιήστε την περίφραξη βάζοντας στις γωνίες πασσάλους με σύστημα αγκύρωσης. Ηλεκτροδοτήστε και την είσοδο της περίφραξης και σιγουρευτείτε ότι μένει κλειστή. Κόψτε τη βλάστηση κάτω και γύρω από την περίφραξη έτσι ώστε να μην ακουμπάνε κλαδιά και χόρτα στα σύρματα δημιουργώντας βραχυκύκλωμα.

Το κόστος μίας ηλεκτροφόρας περίφραξης κυμαίνεται μεταξύ 350 και 1500 ευρώ. Η τιμή εξαρτάται από τα εξαρτήματα της περίφραξης που θα διαλέξετε (ηλεκτροδότης, ηλιακός συλλέκτης) και τον προμηθευτή και λιγότερο από το μήκος της.

4. Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης προσφέρεται για την υποστήριξη μέτρων που προωθούν την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση της φύσης.

Πιο συγκεκριμένα, η Δράση 4.4.1: «Προστασία της γεωροκτηνοτροφικής δραστηριότητας από την Αρκούδα». Αφορά στην **επιχορήγηση προμήθειας Ηλεκτροφόρων Περιφράξεων για την προστασία του ζωικού και φυτικού κεφαλαίου**.

Η Δράση καλύπτει την οργανωμένη μελισσοκομία, την κτηνοτροφία και την καλλιέργεια που ασκείται στις περιοχές εξάπλωσης της αρκούδας. Οι δικαιούχοι αναλαμβάνουν τη δέσμευση να τοποθετήσουν και να διατηρούν – χρησιμοποιούν την ηλεκτροφόρο περίφραξη στον τόπο εγκατάστασης της κτηνοτροφικής εγκατάστασης ή της καλλιέργειας ή στο τόπο μετακίνησής τους αν είναι μελισσοκόμοι.

Η στήριξη αφορά επιχορήγηση επιλέξιμων δαπανών που όντως πραγματοποιήθηκαν και πληρώθηκαν.

Πιο συγκεκριμένα, ως επιλέξιμες δαπάνες ορίζονται:

- Η αγορά ειδικής ηλεκτροφόρου περίφραξης
- Η εργασία εγκατάστασης της περίφραξης. Η δαπάνη είναι επιλέξιμη μόνο για την πρώτη εγκατάσταση της περίφραξης.

Δικαιούχοι μπορούν να κριθούν μελισσοκόμοι, κτηνοτρόφοι και καλλιεργητές βρώσιμων από την αρκούδα ειδών, εφόσον είναι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων.

Οι ενδιαφερόμενοι προκειμένου να ενταχθούν πρέπει να πληρούν τα παρακάτω κριτήρια επιλεξιμότητας:

- α. Να είναι ενεργοί αγρότες
- β. Οι εκμεταλλεύσεις τους να πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:
 - τα μελισσοσμήνη, οι καλλιέργειες, οι βοσκότοποι, τα αιγοπρόβατα, τα βοσειδή και οι σταβλικές εγκαταστάσεις κατέχονται νόμιμα και είναι δηλωμένα στην πλέον πρόσφατη Αίτηση Ενιαίας Ενίσχυσης.
 - τα μελισσοσμήνη βρίσκονται ή μετακινούνται εντός των περιοχών παρέμβασης της δράσης και οι σταβλικές εγκαταστάσεις βρίσκονται εντός των περιοχών εξάπλωσης της αρκούδας.
 - Οι γεωργικές εκτάσεις είναι βοσκότοποι ή καλλιεργούνται με καλαμπόκι, ηλιάνθο, αμπέλια, δενδρώδεις καλλιέργειες (όπως αχλάδια, μήλα, κεράσια, κορόμηλα, δαμάσκηνα, φουντούκια, καρύδια, κάστανα), κηπευτικά, σιτηρά και μηδική και βρίσκονται εντός των περιοχών εξάπλωσης της αρκούδας.
- γ. Οι μελισσοκόμοι να είναι κάτοχοι μελισσοκομικού βιβλιαρίου σε ισχύ

Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να επισκεφθείτε τους ιστότοπους του **ΕΛΓΑ** (www.elga.gr), του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (www.agrotikianaptixi.gr), του έργου **LIFE AMYBEAR** (www.lifeamybear.eu) ή της Περιβαλλοντικής Οργάνωσης **ΚΑΛΛΙΣΤΩ** (www.callisto.gr).

ΑΝΘΡΩΠΟΣ & ΑΡΚΟΥΔΑ Η συνύπαρξη είναι εφικτή!

Υλοποιήθηκε από το Δήμο Αμυνταίου με τη συνεισφορά του χρηματοδοτικού μέσου LIFE της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Πράσινου Ταμείου και ιδίους πόρους.

1. Ζημιές από αρκούδα

Η αρκούδα αναζητά μεγάλο μέρος της τροφής της ανάμεσα σε χωριά και χωράφια. Μελίσσια, σιτάρια και καλαμπόκια, ακόμα και κτηνοτροφικά ζώα, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διατροφής της. Είναι λοιπόν σχεδόν αναπόφευκτο όπου άνθρωποι και μεγάλα σαρκοφάγα ζώα μοιράζονται τον ίδιο χώρο να υπάρχουν ζημιές στη γεωργική οικονομία και, φυσικά, συγκρούσεις τις οποίες αν δεν αντιμετωπίσουμε θα οδηγήσουν στην εξόντωση του μεγαλόσωμου θηλαστικού.

Οι κυριότερες αιτίες και παράγοντες που σχετίζονται με ζημιές στο ζωικό κεφάλαιο είναι:

- Η ακατάλληλη ή πλημμελής φύλαξη ενός κοπαδιού (π.χ. απουσία του βοσκού).
- Η ακαταλληλότητα ή ο ανεπαρκής αριθμός σκύλων φύλαξης του κοπαδιού.

- Η ελλιπής προστασία των νυχτερινών καταλυμάτων (στάνες) των κοπαδιών και τα ακατάλληλα υλικά ή ο τρόπος κατασκευής των περιφράξεών τους.

- Η έλλειψη ή ακατάλληλη περιφράξη των μελισσοκομικών μονάδων.

- Ο τύπος του βιοτόπου που επηρεάζει την πιθανότητα ζημιών: Σε δασωμένα βοσκοτόπια ή πυκνούς θαμνώνες είναι δυσκολότερη η επιτήρηση του κοπαδιού.

Οι κύριες αιτίες για τις ζημιές στην φυτική παραγωγή είναι:

- Το γεγονός ότι αγροί και οπωρώνες αποτελούν μια εύκολα προσβάσιμη και άφθονη πηγή τροφής για τα άγρια ζώα.
- Η μείωση ή εποχική διακύμανση των φυσικών τροφικών διαθέσιμων, που στρέφει κάποια είδη της άγριας πανίδας στις καλλιέργειες.

Η θανάτωση των άγριων ζώων (είτε για εκδίκηση μετά από κάποια επίθεση, είτε ως τρόπος αποφυγής ζημιών) δεν αποτελεί λύση καθώς:

- Το πιθανότερο είναι πως στην θέση του ζώου που θα θανατωθεί, άλλα ζώα θα συνεχίσουν να προκαλούν ζημιές. Σε αντίθεση με την θανάτωση, τα μέτρα πρόληψης είναι πραγματικά αποτελεσματικά καθώς μπορούν να τροποποιήσουν την συμπεριφορά των σαρκοφάγων και, σε βάθος χρόνου, να υπάρχουν πολύ λιγότερες ζημιές.

- Η χρήση δηλητηριασμένων δολωμάτων είναι πολύ πιθανόν να σκοτώσει άλλα είδη, διαφορετικά από αυτά που αποτελούν το στόχο τους, όπως είδη σπάνιων αρπακτικών πουλιών αλλά και οικόσιτων ζώων (τσοπανόσκυλα, κυνηγόσκυλα, ζώα συντροφιάς)

Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα δηλητηριασμένα δολώματα αποτελούν σοβαρό κίνδυνο και για τη δημόσια υγεία, ενώ η χρήση τους διώκεται ποινικά.

2. Αποζημιώσεις από τον ΕΛΓΑ

Οι κτηνοτρόφοι και οι αγρότες δεν πρέπει να υφίστανται μόνοι τους το κόστος από τις ζημιές που προκαλούν τα μεγάλα σαρκοφάγα. Η επιβίωση της άγριας ζωής δεν μπορεί να γίνεται σε βάρος του ήδη επιβαρυσμένου αγροτικού εισοδήματος. Το κόστος αυτό πρέπει να μοιράζεται σε όλη την κοινωνία, μέσα από ένα δημόσιο, αποτελεσματικό και δίκαιο σύστημα αγροτικής ασφάλισης.

Ο ΕΛΓΑ

Ο Οργανισμός Ελληνικών Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΕΛΓΑ) είναι σήμερα υπεύθυνος για την καταβολή χρηματικών αποζημιώσεων σε ασφαλισμένους αγρότες, κτηνοτρόφους και μελισσοκόμους που έχουν υποστεί ζημιές από σαρκοφάγα ζώα, συμπεριλαμβανομένων των ζημιών που προκαλεί η αρκούδα. Οι αποζημιώσεις δεν αποτρέπουν τις επιθέσεις, αλλά συνεισφέρουν στο χαμένο εισόδημα, καθιστώντας τις ζημιές πιο αποδεκτές.

Αποζημιώσεις για ζημιές που προκαλεί η αρκούδα.

Συστηματικές παρεμβάσεις Περιβαλλοντικών Οργανώσεων οδήγησαν σε σημαντικές βελτιώσεις στους ισχύοντες κανονισμούς ασφάλισης, προς όφελος των ιδιών της άγριας πανίδας. Ωστόσο, το περιθώριο βελτίωσης είναι ακόμα μεγάλο.

Έτσι, προς το παρόν:

- Οι ζημιές από αρκούδα και άλλα άγρια ζώα καλύπτονται σε ποσοστό 90% και όχι 100% της αξίας των απωλειών στο ζωικό κεφάλαιο και κατά 88% στη φυτική παραγωγή.
- Επίσκεψη εκτιμητή ΕΛΓΑ και καταβολή αποζημίωσης γίνεται μόνο στην περίπτωση απώλειας ζώου ή ζώων των οποίων η συνολική αξία ξεπερνά τα 200 ευρώ.
- Δεν υπάρχει δυνατότητα αποζημίωσης απολεσθέντων ζώων, τα πτώματα των οποίων δεν έγινε δυνατόν να βρεθούν.

Ωστόσο, για περιβαλλοντικούς, αλλά και κοινωνικούς λόγους, πρέπει να ισχύει ειδικό και ευνοϊκότερο καθεστώς ασφάλισης για ζημιές από άγρια πανίδα.

Η ισχύουσα διαδικασία υποβολής δήλωσης ζημιάς του ΕΛΓΑ

Για την Φυτική Παραγωγή:

Ο ασφαλισμένος του οποίου ζημιώθηκαν οι καλλιέργειες, σε ποσοστό μεγαλύτερο του 20% της συνολικής παραγωγής που περίμενε να συγκομίσει από κάθε αγροτεμάχιο κατ' είδος καλλιέργειας, έχει υποχρέωση μέσα σε 15 ημέρες από την επομένη της ημερομηνίας που συνέβη το ζημιόγνοο αίτιο, να υποβάλει ο ίδιος ή τρίτο εξουσιοδοτημένο πρόσωπο δήλωση ζημιάς. Η δήλωση υποβάλλεται στον ανταποκριτή του ΕΛ.Γ.Α., στην αγροτική περιοχή που βρίσκονται τα ζημιωθέντα αγροτεμάχια.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Η δήλωση ζημιάς που υποβάλλεται μετά την περίοδο προθεσμίας των 15 ημερών δεν λαμβάνεται υπόψη, εκτός εάν για την καθυστέρηση υποβολής της συντρέξαν λόγοι ανωτέρας βίας, οι οποίοι αποδεικνύονται με επίσημα στοιχεία, και δεν υπήρχε δυνατότητα να υποβληθεί δήλωση ζημιάς μέσω τρίτου προσώπου.

Για το Ζωικό Κεφάλαιο:

Ο ασφαλισμένος του οποίου το ζωικό κεφάλαιο ζημιώθηκε από τους ασφαλιζόμενους κινδύνους οφείλει να προβεί την ίδια ή το αργότερο την αμέσως επόμενη εργάσιμη ημέρα από τη ζημιά, ο ίδιος ή μέσω του Ανταποκριτή, σε τηλεφωνική αναγγελία της ζημιάς στο οικείο Υποκατάστημα του ΕΛ.Γ.Α. Συγχρόνως, ή το αργότερο την αμέσως επόμενη εργάσιμη ημέρα από την αναγγελία της ζημιάς, υποβάλλεται δήλωση ζημιάς στον Ανταποκριτή της περιοχής.

Προτάσεις για βελτίωση των κανονισμών ασφάλισης και της πολιτικής του ΕΛΓΑ

Τον Δεκέμβριο του 2017, μετά από δημόσια πρόσκληση του ΕΛΓΑ προς κάθε ενδιαφερόμενο, επτά περιβαλλοντικοί φορείς, μεταξύ των οποίων και η Περιβαλλοντική Οργάνωση ΚΑΛΛΙΣΤΩ, κατέθεσαν προτάσεις για τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου του ΕΛΓΑ σε ό,τι αφορά ζημιές από είδη της άγριας πανίδας. Στο κείμενό τους περιλαμβάνονται 11 προτάσεις για την βελτίωση των κανονισμών ασφάλισης του ΕΛΓΑ και των διαδικασιών εφαρμογής τους, καθώς και 7 προτάσεις υιοθέτησης πολιτικής πρόληψης και ενεργητικής προστασίας.

Από το σύνολο των 18 προτάσεων κάποιες σχετίζονται ιδιαίτερα με τις ζημιές από αρκούδα:

Προτάσεις βελτίωσης των κανονισμών ασφάλισης του ΕΛΓΑ και των διαδικασιών εφαρμογής τους

- Περαιτέρω βελτίωση του χρόνου καταβολής της αποζημίωσης
- Αύξηση του ποσοστού κάλυψης ζημιών από προστατευόμενα είδη (αρκούδα, λύκος κ.λπ.), κατ' εξαίρεση των όσων ισχύουν γενικότερα στους ασφαλιστικούς οργανισμούς: Από 90 σε 100% της αξίας της ζημιάς στο ζωικό κεφάλαιο και από 88 σε 100% στη φυτική παραγωγή.
- Για τη διαχείριση περιπτώσεων απωλειών χωρίς τη δυνατότητα ανεύρεσης των νεκρών ζώων, προτείνεται η κάλυψη των ζημιών με υπεύθυνη δήλωση της απώλειας από τον κτηνοτρόφο και η αναγραφή του κωδικού των ζώων με παράλληλη κοινοποίηση στις αντίστοιχες υπηρεσίες παρακολούθησης του ζωικού κεφαλαίου του ΥΠΑΑΤ.

- Απλούστευση της διαδικασίας αναγγελίας και ανάπτυξη εφαρμογής για συσκευές κινητής τηλεφωνίας, μέσω της οποίας οι παραγωγοί θα μπορούν να ειδοποιούν τον ΕΛ.Γ.Α για επιβεβαίωση περιστατικού, επιβεβαίωση ασφαλιστικής κάλυψης και ενδεχομένως πληρωμής των τελών εκτίμησης.

- Μείωση του ελάχιστου αριθμού ζώων ή του «πλαφόν» χρηματικής αξίας του πληγέντος ζωικού κεφαλαίου.

- Επέκταση ασφαλιστικής κάλυψης των ζημιών από αρκούδες και στο φυτικό κεφάλαιο, με μέριμνα κάλυψης των ζημιών που προκαλούνται σε δενδρύλλια καρποφόρων δένδρων, που έχουν ως συνέπεια την καταστροφή μέρους ή ολόκληρου του φυτικού κεφαλαίου.

- Δημιουργία χαρτών επικινδυνότητας ζημιών από προστατευόμενα είδη (αρκούδα, λύκος) στο κτηνοτροφικό κεφάλαιο, με βάση τον εκτιμώμενο κίνδυνο θήρευσης ανά περιοχή και παραγωγή.

Προτάσεις υιοθέτησης πολιτικής πρόληψης και ενεργητικής προστασίας

- Επιδότηση της αγοράς και συντήρησης κατάλληλων Ποιμενικών Σκύλων από τους κτηνοτρόφους για τη φύλαξη των κοπαδιών
- Επιδότηση της αγοράς και εγκατάστασης ηλεκτροφόρων περιφράξεων από μελισσοκόμους, κτηνοτρόφους και καλλιεργητές, ειδικά σε περιπτώσεις πολλαπλών απωλειών
- Πιλοτική εφαρμογή συστημάτων εκ των προτέρων αποζημίωσης για ζημιές στην παραγωγή από λύκο και αρκούδα σε προστατευόμενες περιοχές (εθνικά πάρκα και περιοχές Natura 2000), με τη χρήση των προαναφερθέντων χαρτών επικινδυνότητας ζημιών, για να ξεπεραστεί το πρόβλημα αδυναμίας ανεύρεσης των απολεσθέντων ζώων.

